

Länsstyrelsen i Gotlands län
Att: Sebastian Bolander
gotland@lansstyrelsen.se

Diarienummer 511-4170-2016

Yttrande över förslag till utvidgning av naturreservatet Ekstakusten

Länsstyrelsen har upprättat förslag till utvidgning av arealen samt föreskrifter för naturreservatet Ekstakusten. Naturskyddsföreningen Gotland lämnar här synpunkter på förslaget.

Sammanfattning

Föreningen delar Länsstyrelsens bedömning att området behöver ett starkare skydd men motsätter sig att syftet med reservatet fått en så stark inriktning på friluftsliv. Föreningen motsätter sig även att reservatsföreskrifterna ska tillåta fiske med handredskap. Vidare bör områdets utsträckning i vattenområdet utsträckas till minst 300 meter. Mer detaljerade synpunkter finns nedan.

Områdets särart och förändring

Kuststräckan är säregen med en smal ridå av strandskog gränsande till öppna klapperstensområden och där utanför ett grunt vattenområde med klipp- och stenbotten med påväxt av blåmusslor och tångbälten som är födosöksområde för sjöfågel. Området är rikt på småfisk och ansamlingen av storskrakar är tidvis ovanligt stor. Förr i tiden betades stora delar av området, vilket förhindrade igenväxning. Området har sedan ca 1950-talet utsatts för en genomgripande förändring; dels har betet minskat eller helt upphört och igenväxningen satt fart, dels har tillgängligheten ökat på ett för området negativt sätt genom att markägarnas enskilda bruksvägar gradvis övergått till att bli allmänna vägar. Strandpartier som tidigare var måttligt eller helt ostörda störs numer intensivt av besökare med eller utan frigående hundar och sportfiskare som uppehåller sig i det grunda vattenområdet. Sportfiskarna är speciellt störande för kustfåglarna eftersom de, till skillnad mot övrigt friluftsliv, uppehåller sig ute i vattenområdet. De går först över strandområdet och stör på land för att sedan vandra omkring i grundvattenområdet mellan stranden och palkanten. Ofta handlar det om en grupp fiskare som sprider ut sig med några hundra meter mellan varje individ så att störningen påverkar ett mycket stort område samtidigt. Upplevelsen av områdets naturvärden och betydelse för friluftslivet försämras avsevärt av den omfattande trafiken, den stora mängden uppställda husbilar och det helt främmande inslaget av stora turistbussar på den gamla bruksvägen som går längs med strandlinjen.

Husbehovstäkten på strandmarken har länge kritiserats men täktgroparna har i regel återställts av vinterstormarna. På senare år har dock täkt även skett ovanför högsta strandlinjen och groparna har blivit kvar som fula sår i klapperstranden. Föreningen menar dock att Länsstyrelsen ensidigt uppmärksammat behovet av att reglera täktverksamhet men helt missat problematiken med de skadeverkningar som blivit resultat av det allt intensivare friluftslivet.

Kustområdet med Ekstakusten och Karlsöarna är ett av Gotlands viktigaste områden för ejder, svärta och andra kustfåglar. En stor del av de ejdrar som häckar på Karlsöarna söker sig efter

kläckningen till Ekstakustens stränder för att söka föda på klippbottnarna och i blåstångbältet. Detta är bland annat styrkt genom observationer av ringmärkta fåglar. Ejderbestånden på Gotland har under senare år minskat av naturliga orsaker (predation från havsörn, minskad näringshalt i Östersjön som påverkat ejderns föda m.m.) samtidigt har det allt intensivare friluftslivet längs Ekstakustens stränder blivit en störningsfaktor som begränsar ejdrarnas möjlighet att vistas i det födorika vattenområdet nära stranden. Ejder- och svärtparen störs under våren av sportfiskare när fågelparen söker föda inför häckningen. Störningarna fortsätter när ungarna kläckts och födosöker i det grunda vattenområdet och då de går upp på stranden för att vila och putsa sig. Grundområdet mellan pallkanten och stranden är födosöksområde för småtärna, fisktärna och silvertärna.

Skyddsbehov

Naturskyddsföreningen anser att hela vattenområdet kring Ekstakusten och Karlsöarna bör få ett starkare skydd för de marina arterna. När man nu ändrar skyddsförhållandena för Ekstakusten måste detta skyddsbehov beaktas. Föreningen anser att vattenområdet bör utökas till 300 meter. Den hundrametersgräns som angivits i förslaget leder till att gränsen går ungefär vid pallkanten, ibland strax utanför och ibland innanför. Pallkanten är en zon som har stor betydelse för sjöfåglarna. Här fångar ejdrar i alla åldrar musslor och märkräftar och i de uppströmmar som bildas utanför kanten driver det upp fisk som fångas av en rad fiskätande fågelarter. Det bör därför finnas en väl tilltagen skyddszon som gör att pallkanten och området en bit utanför den ingår i det skyddade området.

Förutom en allmän översyn av reservatsförslaget i syfte att stärka föreskrifterna så att områdets naturvärden har större möjligheter att bevaras vill vi påpeka följande brister i förslaget:

- Syftet med beslutet (sidan 3-4 och sidan 9) bör ändras så att områdets värde för fåglar, specifikt ejder och svärta, framhålls. Det bör även in en passus som klargör att skyddet av natur- och djurliv ska prioriteras före tillvaratagandet av friluftslivets intressen.
- Föreskrifterna B bör kompletteras så att röjning av igenväxande träd och buskar inom områdets strandpartier möjliggörs. Motsvarande uppdrag bör finnas i anvisningarna för områdets skötsel. Speciellt bör man omgående ta bort alla buskar av vejsel, slån och vresros som nu håller på att etablera sig (se nedan om vårdbehov).
- Föreskrifterna C bör ändras så att man inte får övernatta med bil eller husvagn inom reservatet. Det finns stora möjligheter för sådan övernattningsnorr om området vid Sandhamns camping och på de områden som markägare håller tillgängliga för husvagnsuppställning. Det ringa antal bilekipage som kan övernatta på anvisade p-platser inom reservatet kan vid en övergripande bedömning inte tillmätas större betydelse än den skada som uppstår av övernattare i bilekipage som redan tidigt på morgnar går ner till stränderna med sina hundar och stör djurlivet. Antalet övernattande bilar är dock så stort och p-platserna utspridda så att störningar inträffar längs i stort sett hela kuststräckan. Om övernattningsnorr skulle tillåtas bör begränsningen till ett dygn i vart fall gälla för hela reservatet och inte bara på samma plats.

Undantaget i samma föreskrift för fritidsfiske med handredskap måste tas bort. Sportfiske under vår och försommar är idag det enskilt största hotet mot områdets naturvärden. Därtill stör sportfiskarna frekvent fågellivet inom det angränsande fågelskyddsområdet i söder genom att även gå in där. Det finns nämligen inga markeringar i terrängen och vattnet

som upplyser om gränsen. Naturskyddsföreningen och olika markägare har flera gånger uppmärksammat Länsstyrelsen på de frekventa överträdelserna av fågelskyddet vid Langstiteviken och bara fått till svar att Länsstyrelsen har inte resurser för tillsyn utan att det är polisens sak.

Vårdbehov

Föreningen påtalade problemet med igenväxning av öns skyddade stenkuster i en skrivelse till Länsstyrelsen den 29 augusti 2013 och skrev då bland annat om Ekstakusten:

Som exempel tar vi Ekstakusten, men problematiken finns på flertalet strandområden. Ekstakusten kännetecknas av en strandskog av vindexponerade tallar med säregna utseenden och vegetationsfria strandvallar. I takt med att utmarksbetet på Gotland upphört är det traditionella slitaget (bete) på dessa strandområden minimalt, vilket leder till långsam igenväxning. Först går igenväxningen långsamt och så "plötsligt" sker det snabbt. Den som har erfarenhet från Stora Karlsö vet hur förloppet kan se ut. Motsvarande händer nu på många av våra stränder.

På stränderna på Ekstakusten sker igenväxning med vejsel, enbuskar, tall, rosor av olika arter bl.a. vresros. Det börjar med en planta som får fäste och efterhand sprids vegetationen till några kvadratmeter runt plantan. Olika ytor med vegetation växer efterhand samman till större vegetationsklädda ytor. Om man väntar för länge med att vidta åtgärder behövs arbetslag till stora kostnader.

Vi menar att målet bör vara att behålla stränderna fria från buskar och träd och vegetation av igenväxningskaraktär och att det kan uppnås om man genomför åtgärder i det tidiga skede. Om t.ex. tillsynsmanen vid varje passage i området tar bort några småbuskar varje gång kommer sannolikt igenväxningen att stoppas.

På Ekstakustens stränder bör man speciellt inrikta åtgärderna mot vejsel som redan etablerat sig på flera platser.

Föreningen anser att förslaget för att motverka igenväxning är än mer aktuellt idag och att åtgärdsförslag för att förhindra det bör infogas i reservatsförslaget vid lämpliga ställen.

Slutord

Föreningarna begär att förslaget till utvidgning av och nya föreskrifter för naturreservatet Ekstakusten görs om så att det blir en rimlig balans mellan kravet på skydd av naturen och önskemålet om att underlätta för friluftsliv. Vid konflikt mellan målen naturskydd och friluftsliv måste naturskyddsintresset ges företräde. Speciellt måste man säkerställa skyddsbehovet för kustfågelarter som ejder och svärta men också småtärna, fisktärna och silvertärna.

Föreningarna menar att det föreslagna regelverket för naturreservatet inte kommer att medföra ökat skydd och därmed förbättrad bevarandestatus för de arter som finns inom det föreslagna reservatet. Regelverket enligt förslaget kommer däremot att underlätta och uppmuntra ökade besök i området, med risk för ökade störningar av fågellivet och det marina livet. Det finns därmed ingen grund för påståendet att reservatet skulle bidra till uppfyllande av miljömålen "Hav i balans samt levande kust och skärgård" och "Ett rikt växt- och djurliv".

Naturskyddsföreningen Gotland

Anncatrin Hjernquist
ordförande